

OSNOVE KRIMINALISTIKE

* 1. ŠTO JE KRIMINALITET?

Kriminalitet je najizrazitija društveno-negativna pojava, a naziv potječe od latinske riječi crime što znači zločin.

Kriminalitet je ukupnost kaznenih djela izvršenih u određeno vrijeme na određenom prostoru. Kriminalitet predstavlja skup individualnih pojava, jer kaznena djela čine pojedinci, ali je u svojoj ukupnosti i društvena pojava.

2. NABROJI OSNOVNE KARAKTERISTIKE KRIMINALITETA.

Osnovne karakteristike kriminaliteta su:

- masovnost,
- stalan apsolutni i relativni porast,
- organiziranost,
- porast profesionalizma i recidivizma,
- internacionalizacija,
- patološka svirepost,
- strah i apatija građana na suradnji u suzbijanju kriminaliteta,
- porast maloljetničkog kriminaliteta.

* 3. ŠTO JE KRIMINALISTIKA (DEFINICIJA)?

Kriminalistika je znanost koja u suzbijanju kriminaliteta uvodi znanstvene metode i sistematizira provjerena iskustva. Ona pronalazi i utvrđuje najefikasnija sredstva za otkrivanje i rasvjetljavanje kaznenih djela; za pronalaženje i uhićivanje njihovih počinitelja; za najsvrsishodnije provođenje istražnih radnji; za državnu i društvenu prevenciju.

4. KOJE SU ZADACI KRIMINALISTIKE?

Zadaci kriminalistike su:

- ispituje i utvrđuje kako se vrše kaznena djela,
- utvrđuje načine prikupljanja, pronalaženja, stvarnog i pravnog fiksiranja dokaza da je kazneno djelo izvršeno,
- upućuje kako se na temelju pronađenih tragova utvrđuje i uhićuje počinitelj kaznenog djela,
- pomaže u pronalaženju najsvrsishodnijih metoda za provođenje istražnih radnji,
- upućuje na najpogodnija sredstva u prevenciji kriminaliteta.

5. PODJELA KRIMINALISTIKE.

Kriminalistika se djeli na:

- kriminalističku tehniku,
- kriminalističku taktiku,
- kriminalističku metodiku.

6. ŠTO JE TO KRIMINALISTIČKA TEHNIKA, ŠTO KRIMINALISTIČKA TAKTIKA, A ŠTO KRIMINALISTIČKA METODIKA?

KRIMINALISTIČKA TEHNIKA je primjena prirodno-znanstvenih i tehničkih metoda u suzbijanju, sprečavanju i otkrivanju kriminaliteta. Zadatak joj je da utvrđuje identitet osoba, ispituje tragove u svrhu njihova pretvaranja u dokaz. Tragove predhodno pronalazi, osigurava i fiksira pri obradi mjesta kriminalnog događaja.

KRIMINALISTIČKA TAKTIKA utvrđuje najsvrsishodnije metode izvođenja dokaza, postupanja u istraživanju kaznenih djela i njihovih počinitelja. To je misaoni proces i iskustveni proces pomoću kojeg usmjeravamo naše djelovanje i biramo najkorisnije metode.

KRIMINALISTIČKA METODIKA ili posebna taktika je istraživanje pojedinih vrsta krivičnih djela, primjenom metoda i sredstava kriminalističke tehnike i taktike na određenu vrstu kaznenih djela.

7. NABROJI OSNOVNA "ZLATNA" PITANJA KRIMINALISTIKE.

Idealna kaznena prijava sadrži odgovore na osam "zlatnih" pitanja kriminalistike, a to su: 1. ŠTO (što je učinjeno)

1. ŠTO (što je učinjeno)
2. TKO (tko je počinitelj)
3. KADA (vrijeme izvršenja kaznenog djela)
4. GDJE (mjesto izvršenja kaznenog djela)
5. KAKO (način izvršenja kaznenog djela)
6. ZAŠTO (motiv izvršenja kaznenog djela)
7. ČIME (sredstvo izvršenja kaznenog djela)
8. S KIME (supočinitelj, podstrekači, pomagači, jataci)

Ponekad se može javiti i deveto pitanje: KOGA ILI ŠTO (tko je žrtva ili napadnuti objekt).

8. NABROJI NAČINE SAZNAVANJA O IZVRŠENOM KAZNENOM DJELU.

Načini saznavanja o izvršenju kaznenog djela i o počinitelju su:

- kaznena prijava, te anonimna i pseudoanonimna prijava,
- operativna veza,
- samoprijava,
- javno pogovaranje (glasine kruže, priča se),
- legalni (zakonski) izvori,
- sredstva javnog priopćavanja (masovne komunikacije).

9. ŠTO SU INDICIJE?

Indicije ukazuju na mogućnost postojanja dokaza i služe kao izvor saznavanja o tim dokazima. Mjesto kriminalnog događaja, naročito kod teških i opasnih kaznenih djela, često nam ne daje previše "podataka" o počiniteljima, koji po diktatu naloga za samoodržavanjem, nastoje koristiti posljedice djela. U takvim slučajevima koristimo se indicijama, koje ukazuju na postojanje kaznenog djela i na bližu i dalju vezu između tog djela i neke osobe kao neposrednog počinitelja ili kao osobu koja je na neki način povezana sa djelom.

10. PODJELA I NAČIN PRIKUPLJANJA INDICIJA.

Podjela indicija po vremenu nastajanja:

1. Indicije koje nastaju prije izvršenja kaznenog djela:
 - moralna sposobnost za izvršenje, uz koju se, ili samostalno mogu javljati: sumnjivo ponašanje (druženje s osobama na lošem glasu, neizvjestan način života, neprestano skitanje, zlo vladanje, stalno mjenjanje profesije i sl.) i ranija osuđivanost;
 - izražavanje volje za izvršenje, tjelesna i duševna svojstva koja su podobna za izvršenje tog djela (znanje, sposobnost, zanatsko iskustvo, vještina, navika);
 - poznavanje izvjesnih okolnosti ili njihovo nepoznavanje (onih koje nisu svima poznate, odnosno onih koje su svima poznate).
2. Indicije koje se izražavaju prilikom izvršenja djela:
 - prisutnost na mjestu izvršenja, posjedovanje sredstava i oruđa za izvršenje i učestvovanje u djelu;
 - karakter, određena tjelesna i duševna svojstva i motiv, koji se javljaju i prije izvršenja kaznenog djela;
3. Indicije koje se izražavaju poslije izvršenja djela:
 - tragovi kaznenog djela, koristi od djela i psihičko djelovanje kaznenog djela na počinitelja;
 - lažan alibi i sl.

načini prikupljanja indicija su:

- razgovorom, prikupljanjem obavještenja od građana, korištenjem informatora;
- raznim operativno-tehničkim mjerama (pratnja, zasjeda i sl.);
- očevidom na mjestu događaja, pregledom mjesta i odjeće osumnjičene osobe i eksperimentom;
- pretragom stana, ostalih prostorija i prostora, te pretragom osoba;
- vještačenjem;
- ispitivanjem okrivljenika;
- saslušavanjem svjedoka i sl.

11. ŠTO JE MJESTO KRIMINALNOG DOGAĐAJA?

Mjesto kriminalnog događaja razlikujemo na mjesto događaja u užem i u širem smislu riječi. U užem smislu to je svako mjesto na kojem je izvršeno kazneno djelo, a

širem smislu to su sva ona mjesta koja su u vezi s kaznenim djelom, a na kojima se mogu otkriti tragovi i predmeti u vezi s kaznenim djelom te druge važne okolnosti. Mjesto koja su u vezi s djelom su ona gdje je djelo pripremano, gdje su skriveni predmeti pribavljeni kaznenim djelom, gdje su izrađivana sredstva za izvršenje kaznenog djela, mjesto gdje je zakopan leš itd.

12. NABROJI MJERE I RADNJE ZA OSIGURANJE MJESTA KRIVIČNOG DJELA

* Prosuditi zatečenu situaciju u smislu o kakvom je događaju riječ i koliko treba odrediti krug mjesta događaja onakvog kakvo je zatečeno;

* Udaljiti nepozvane osobe i onemogućiti kasniji dolazak nepozvanih osoba na mjesto događaja;

* Obratiti pozornost predmetima s glatkom površinom, jer se na njima mogu nalaziti otisci prstiju i mikrotragovi u viduprašine, vlakana i sl., koji mogu o kasnijem postupku vještačenja biti dragocjen dokaz;

* Ako je kazneno djelo izvršeno u zatvorenim prostorijama mjesto događaja će se najlakše osigurati da se vrata zatvore i pred prostoriju postavi straža;

* Ako je kazneno djelo izvršeno na otvorenom prostoru treba osigurati najmanje krug promjera 50-60 metara veći;

* Ako se u peći, štednjaku ili nekom drugom mjestu nalazi sagorjeli papir u vidu ostataka za koje se pretpostavlja da je u vezi sa kaznenim djelom, moraju se poduzeti mjere da se spriječi svaki propuh, kako ostaci papira ne bi bili razneseni ili uništeni;

* Posebni slučaj osiguranja mjesta događaja jest osiguravanje mjesta događaja prigodom prometnih nezgoda. Ako je moguće zaustaviti promet preko mjesta događaja i usmjeriti ga u drugom pravcu. Vozila ostaviti u zatečenom položaju. Osigurati tragove na tlu, vozilu, žrtvi i sl. Vozačima ne dozvoliti bilo kakve promjene na vozilima;

* U slučajevima pretpostavljenog samoubojstva ili nesretnog slučaja treba savjesno osigurati mjesto događaja s tragovima na njemu, jer postoji mogućnost da je riječ o fingiranom samoubojstvu, stvarnom ubojstvu ili da su kod nesretnog slučaja zastupljeni elementi kaznenog djela, npr. zbog nepoduzetih mjera zaštite na radu radnik je poginuo (udar struje, zahvat zupčanika i sl.).

13. ŠTO JE TO TRAG, GDJE TRAŽITI TRAG, KLASIFIKACIJA TRAGOVA?

TRAG je vidljiva ili nevidljiva promjena koju je fizičkom radnjom proizveo čovjek, životinja ili kakav predmet prigodom izvršenja ili u vezi s izvršenjem kaznenog djela.

Trag treba tražiti na: a) mjestu kriminalnog djela
b) počinitelju kaznenog djela

Klasifikacija tragova najuže je povezana s klasifikacijom vještačenja, dakle s praktičnim zadatkom izvođenja zaključaka relevantnih za postupak.

Klasična klasifikacija, koja polazi od vrste tragova, razlikuje slijedeće tragove kojima odgovaraju određene vrste vještačenja:

- otisci papilarnih linija,
- tragovi stopala,
- tragovi vozila,
- tragovi životinja,
- tragovi oruđa,
- tragovi oružja (vatrenog i hladnog),
- tragovi odjeće i vlakana,
- tragovi stakla,
- tragovi metala,
- tragovi zemlje,
- tragovi boje i laka,
- otrovi i narkotici,
- krv i sekreti,
- dlake i kosa,
- papir i tinta,
- tragovi falsifikata.

Tragovi kod pojedinih kaznenih djela:

- tragovi koji ukazuju na način izvršenja kaznenog djela,
- tragovi kretanja,
- tragovi na počinitelju,
- tragovi kod počinitelja,
- posebni tragovi (izgorjele šibice, opušci, prazne kutije, mrlje

krvi na razbijenom staklu i sl.).

14. ŠTO JE TO UVIĐAJ (OČEVID), SUDJELOVANJE ČUVARA PRIJE I TIJEKOM UVIĐAJA?

Mjesto kriminalnog događaja predstavlja materijalni okvir unutar kojeg se zločin zbilo i jedini je siguran način da utvrdimo istinu o događaju da metodički i sistematski očevidom ili pregledom ispitamo mjesto izvršenja.

Pregledom mjesta događaja omogućava se:

- a) utvrđivanje činjenica,
- b) postavljanje postavki,
- c) verifikacija (potvrđivanje) ili odbacivanje postavljenih hipoteza i stvaranje novih.

Sudjelovanje čuvara prije i tijekom uviđaja:

- organizirani sustav dojava o događaju koji traži izlazak na mjesto događaja (rukovodioci firme, policija i dr.),
- organizirani sustav dojava o pružanju neophodnih intervencija (prva pomoć, vatrogasci, elektra, plinara, vodovod itd.),
- osiguranje mjesta događaja.

15. POJAM I ZNAČAJ IDENTITETA.

Utvrđiti identitet određene osobe znači utvrditi sva njezina obilježja po kojima se ona razlikuje od ostalih osoba. radi se o obilježjima koja karakteriziraju svaku osobu, a nalaze se izvan osobe (na temelju zakona i činjeničnog stanja) i onih koje se nalaze na osobi (fizička obilježja).

Sva obilježja koja karakteriziraju identitet su:

- a) obilježja pravne naravi, koja čovjek dobiva na temelju zakona (ime i prezime);
- b) faktična ili činjenična obilježja (vrijeme i mjesto rođenja, imena roditelja);
- c) tjelesna obilježja (osobni izgled: visina, oblik, boja, i razni osobiti osobni znaci).

16. KAKO SE SASTAVLJA OSOBNI OPIS I ČEMU SLUŽI?

Osobni opis služi u potražnoj službi pri traganju za odbjelim ili nepoznatim počiniteljima, odnosno osuđenima.

Prilikom opisivanja postoji određeni redosljed: najprije se opisuju opća a zatim posebna tjelesna obilježja kod kojih se opisuje veličina ili položaj, oblik i boja (npr. oči).

Redosljed opisivanja:

1. spol i starost,
2. visina,
3. stas,
4. držanje tjela, položaj ramena i hod,
5. opis glave i pojedinih dijelova: kosa, usta, nos, čelo i dr.,
6. bore na licu,
7. vrat.
8. ruke i noge,
9. glas i govor,
10. mimika,
11. osobiti osobni znaci i tetoviranja,
12. odjevni predmeti.

17. PISMENE ISPRAVE I TRAGOVI KAZNENIH DJELA NA NJIMA.

Prvu pojavu isprave prati krivotvorenje. razvijalo se usporedno s razvitkom tehnike i sredstava pisanja i, na izvjestan način, poticao i unaprijeđivao tehniku falsifikata.

U životu pojedinca i zajednice, isprave i pisma zauzimaju vrlo značajno mjesto, pa je prirodno da ovu svestranu upotrebu pisanih dokumenata prati kriminalno ponašanje, nastojanje da se potpunim ili djelomičnim falsifikatom dokumenta, pisma, novčanih vrijednosti...ostvare određeni kriminalni interesi.

18. KADA I KOD KOJIH KAZNENIH DJELA SE OBAVLJA OČEVID
(UVIDAJ)

Prevladava shvaćanje da očevid treba poduzimati povodom:

- krvnih delikata, uključujući samoubojstva i sumnjive smrti,
- prometnih nezgoda (ako ima povrijeđenih osoba, odnosno ako se radi o znatnoj materijalnoj šteti),
- teških krađa (napose provalnih), a eventualno i kod krađa,
- paljeviha i sumnjivih požara,
- teških nesreća pri radu,
- razbojništva i razbojničkih krađa,
- seksualnih delikata,
- sabotaza i diverzija,
- teških slučajeva ugrožavanja zračnog, željezničkog ili pomorskog prometa.

19. NAVEDITE NEKOLIKO PRIMJERA UOČAVANJA KRIVOTVORENJA
OSOBNIH ISPRAVA

- * usporediti fotografiju sa tjelesnim izgledom nositelja isprave,
- * provjeriti da li je utisnut žig na foliji i fotografiji,
- * provjeriti da li se utisnuti rub žiga na fotografiji posve podudara sa rubom fotografije,
- * provjeriti da li se ostali fragmenti žiga na fotografiji podudaraju sa fragmentima na foliji izvan slike,
- * provjeriti nisu li neke stranice u ispravi istrgnute ili isječene, nisu li umjesto njih umetnute druge, da li su sve stranice na broju, provjeriti njihov broj i poredak prema redosljedu numeriranja,
- * provjeriti nisu li oštećeni rubovi isprave, odnosno plastika u kojoj se nalazi osobna iskaznica,
- * provjeriti da li je na ispravi nešto brišano ili prepravljano,
- * provjeriti osobne podatke navedene u ispravi, da li odgovaraju nositelju isprave, postavljanjem pitanja (ime i prezime, datum i mjesto rođenja i dr.).